REGIONALA MILJÖMÅL

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

FÖR SÖDERMANLANDS LÄN

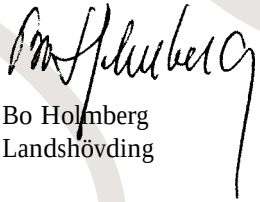
FÖRORD

Miljömålen kan ses som den ekologiska ledstjärnan i vår strävan att uppnå en hållbar utveckling. De anger riktningen för det miljöarbete som kommer att bedrivas i länet under åren framåt.

Här redovisas Södermanlands tolv regionala miljömål som länsstyrelsen antog i december 2002. Vidare utarbetas ytterligare två regionala mål som snart kommer att fastställas.

Miljömålsarbetet är en levande process, bl.a. genom en kontinuerlig uppföljning. De regionala miljömålen kommer därför att revideras - vid behov. För att uppnå de regionala miljömålen behövs engagemang och samhandling. Detta gäller företag, myndigheter och medborgare.

Det är min förhoppning att den här skriften ska inspirera många av oss till insatser för en hållbar utveckling - ekologiskt, socialt och ekonomiskt - i Sörmland.

Bo Holmberg
Landshövding

INNEHÅLL

OM INNEHÅLLET **4**

VARFÖR HAR VI MILJÖMÅL? **4**

VILKA ÄR SÖDERMANLANDS MILJÖMÅL? **5**

INGEN ÖVERGÖDNING **6**

HAV I BALANS OCH LEVANDE SKÄRGÅRD **8**

LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG **10**

GIFTFRI MILJÖ **12**

ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP **15**

BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN **18**

FRISK LUFT **19**

BARA NATURLIG FÖRSURNING **20**

SKYDDANDE OZONSKIKT **21**

SÄKER STRÅLMILJÖ **22**

GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET **24**

MYLLRANDE VÅTMARKER **25**

GOD BEBYGGD MILJÖ **27**

LEVANDE SKOGAR **28**

NÅR VI MILJÖMÅLEN? **30**

VAD HÄNDER NU? **30**

MER INFO **31**

Sileshår Droseraceae Drosera

OM INNEHÅLLET

I den här broschyren beskrivs övergripande de tolv regionala miljömålen som antogs för Södermanlands län av länsstyrelsens styrelse den 6 december 2002. Dessutom beskrivs miljömålen ”God bebyggd miljö”, vilket för närvarande håller på att regionaliseras, och ”Levande skogar” som Skogsvårdsstyrelsen ansvarar för.

De flesta regionala miljömål består av ett antal regionala delmål. Några miljömål saknar dock delmål. Efter beskrivningen av de regionala miljömålen och delmålen finns ett kort avsnitt som beskriver det aktuella tillståndet för länet utifrån miljömålets perspektiv.

Innehållet i den här broschyren är till största delen hämtat från den miljömålsrapport som togs fram vid länsstyrelsen under 2002 och som utförligt beskriver miljömålen för Södermanlands län.

Ytterligare information om de regionala miljömålen finns på länsstyrelsens hemsida www.d.lst.se. Där finns även länkar både till den här broschyren och till den ovan nämnda miljömålsrapporten.

VARFÖR HAR VI MILJÖMÅL?

Det övergripande målet för allt miljöarbete som bedrivs är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Det innebär bland annat att påverkan på miljön ska ha reducerats till nivåer som är långsiktigt hållbara.

De regionala miljömålen bygger på de femton nationella miljömålen som Sveriges riksdag fastställde i april 1999, enligt det förslag som lades fram i propositionen ”Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier” (Prop. 2000/01:130). Information om de nationella miljömålen finns samlad på Miljömålsportalens hemsida www.miljomal.nu

Landets länsstyrelser fick i uppdrag att bryta ned, regionalisera, de nationella miljömålen i syfte att anpassa dem till de rådande regionala förutsättningarna och behoven. De regionala miljömålen behöver inte nödvändigtvis vara lika många som de nationella miljömålen (d v s femton stycken). De fastställda regionala miljömålen är i sin tur vägledande på lokal nivå, såsom hos länets kommuner och företag.

VILKA ÄR SÖDERMANLANDS MILJÖMÅL?

För Södermanlands län har följande tolv regionala miljömål tagits fram:

- Ingen övergödning
- Hav i balans och levande skärgård
- Levande sjöar och vattendrag
- Giftfri miljö
- Ett rikt odlingslandskap
- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Grundvatten av god kvalitet
- Myllrande våtmarker

De fem första miljömålen ovan är prioriterade på regional nivå tillsammans med miljömålet ”God bebyggd miljö”. ”God bebyggd miljö” finns inte med i ovanstående uppräkning då det beräknas bli klart under 2003. Dessa sex mål är prioriterade eftersom det inom länet finns stora problem inom de här målområdena, men också av den anledningen att vi kan göra något åt problemen på regional nivå.

För miljömålet ”Levande skogar” ansvarar Skogsvårdsstyrelsen på regional nivå och Skogsstyrelsen på nationell nivå. I den här broschyren beskrivs Skogsvårdsstyrelsens förslag till regionala miljömål.

Det nationella miljömålet ”Storslagen fjällmiljö” är inte relevant för Södermanlands län och finns därför inte med som regionalt miljömål.

INGEN ÖVERGÖDNING

REGIONALA MILJÖMÅL

- Till år 2010 skall de vattenburna utsläppen av fosforföreningar från mänsklig verksamhet till sjöar, vattendrag och kustvatten ha minskat med 15% jämfört med 1995 års nivå.
- Till år 2010 skall de vattenburna utsläppen av kväve från mänsklig verksamhet till havet ha minskat med minst 30% från 1995 års nivå.
- Senast år 2010 skall utsläppen av ammoniak ha minskat med minst 15% från 1995 års nivå.

REGIONALA DELMÅL

- Sjöar och vattendrag med tillståndsklass[1)] 1 och 2 skall inte försämras mellan 1995 och 2010, mätt som tillståndsklass för kväve och fosfor i Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för miljökvalitet (se fotnoterna 1 och 2). Övriga sjöar och vattendrag skall högst ha tillståndsklass 3.
- Tillståndsklassen[2)] för kväve/ fosforkvoten är högst klass 2 för sjöar som är vattentäkter och reservvattentäkter.
- Hav och kust har högst tillståndsklass[1)] 2 för kväve och fosfor i Naturvårdsverkets bedömningsgrunder senast 2010.
- Näringsläckaget från jordbruket skall ha minskat med 15% totalfosfor, 30% totalkväve och 15% ammoniak senast år 2010 i jämförelse med 1995.

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

Övergödning är idag det största enskilda miljöproblemet i Södermanland. Miljömålet är prioriterat i länsstyrelsens kommande arbete med

FORTSÄTTNING REGIONALA DELMÅL

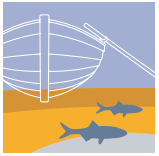
- Senast 2010 skall utsläppen av gödande ämnen från enskilda avloppsanläggningar ha minskat med 25% jämfört med 1992.

[1] Tillståndsklasser för halten kväve och fosfor: klass 1 innebär låga halter och klass 5 extremt höga halter av kväve respektive fosfor.

[2] Tillståndsklasser för kväve/ fosforkvoten: klass 1 innebär kväveöverskott och klass 5 extremt kväveunderskott.

handlingsplaner. Att vända utvecklingen är ett långsiktigt projekt. Någon varaktig förändring i positiv riktning har inte kunnat konstateras i samband med den miljöövervakning som bedrivs av olika vattenvårdsförbund, kommuner, intresseorganisationer samt av länsstyrelsen.

HAV I BALANS OCH LEVANDE SKÄRGÅRD

REGIONALA MILJÖMÅL

- Senast år 2010 skall minst 50 procent av skyddsvärda marina miljöer och minst 70 procent av kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden ha ett långsiktigt skydd. Senast år 2005 skall ytterligare fem marina områden vara skyddade som reservat och berörda myndigheter skall ha tagit ställning till vilka övriga områden i marin miljö som behöver ett långsiktigt skydd.
- Senast år 2005 skall en strategi finnas för hur kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap kan bevaras och brukas.
- Senast år 2005 skall åtgärdsprogram finnas och ha inletts för de hotade marina arter och fiskstammar som har behov av riktade åtgärder.
- Senast år 2010 skall de årliga totala bifångsterna av marina däggdjur uppgå till maximalt 1 procent av respektive bestånd. Bifångsterna av sjöfåglar och oönskade fiskarter skall ha minimerats till nivåer som inte har negativ påverkan på populationerna.
- Uttaget av fisk, inklusive bifångster av ungfisk, skall senast år 2008 vara högst motsvarande återväxten, så att fiskbestånden kan fortleva och, om så är nödvändigt, återhämta sig.
- Buller och andra störningar från båttrafik skall vara försumbara inom särskilt känsliga och utpekade skärgårds- och kustområden senast år 2010.
- Genom skärpt lagstiftning och ökad övervakning skall utsläppen av olja och kemika-

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

Miljömålet handlar om att finna arbetssätt för hur kustnära fiske, fritidsfiske, turism och fritidsliv samt permanent skärgårdsboende baserat på småskaligt jord- och skogsbruk kan samsas med höga natur- och kulturvärden. Vi saknar pusselbitar i arbetet med att finna dessa former och vägar samtidigt som skärgårdsmiljön och den biologiska mångfalden är mycket viktig för Södermanland.

FORTSÄTTNING REGIONALA MILJÖMÅL

lier från fartyg minimeras och vara försumbara senast år 2010.

- Senast år 2009 skall det finnas åtgärdsprogram enligt EG:s ramdirektiv för vatten så att God ytvattenstatus kan uppnås.

REGIONALA DELMÅL

- Vattenkvalitén skall vara sådan att den tillåter en mångfald av naturligt förekommande arter i livskraftiga bestånd.
- 2005 skall det finnas en plan för hur man skall skydda och befrämja de marina arter och miljöer som är speciellt skyddsvärda.
- Senast 2010 skall minst 70% av länets kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden ha ett långsiktigt skydd, som är så utformat att det bidrar till utvecklingen av en livskraftig bygd.
- 2005 skall stora orörda områden i skärgården vara markerade i översiktsplanen.
- Senast 2010 skall utsläppen av gödande ämnen från enskilda avloppsanläggningar ha minskat med 25% jämfört med 1992.
- Kustens och skärgårdens kulturarv bevaras och brukas med fiskerinäringen och småskaligt jord- och skogsbruk som väsentliga inslag.

Miljömålet är prioriterat i länsstyrelsens kommande arbete med handlingsplaner.

LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG

REGIONALA MILJÖMÅL

- Senast år 2005 skall berörda myndigheter ha identifierat och tagit fram åtgärdsprogram för särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer som behöver ett långsiktigt skydd i eller i anslutning till sjöar och vattendrag. Senast år 2010 skall minst hälften av de skyddsvärda miljöerna ha ett långsiktigt skydd.
- Senast år 2005 skall berörda myndigheter ha identifierat och tagit fram åtgärdsprogram för restaurering av Sveriges skyddsvärda vattendrag eller sådana vattendrag som efter åtgärder har förutsättningar att bli skyddsvärda. Senast till år 2010 skall minst 25 procent av de värdefulla och potentiellt skyddsvärda vattendragen ha restaurerats.
- Senast år 2009 skall vattenförsörjningsplaner med vattenskyddsområden och skyddsbestämmelser ha upprättats för alla allmänna och större enskilda ytvattentäkter. Med större ytvattentäkter avses ytvatten som nyttjas för vattenförsörjning till mer än 50 personer eller distribuerar mer än 10 m³ per dygn i genomsnitt.
- Senast år 2005 skall utsättning av djur och växter som lever i vatten ske på sådant sätt att biologisk mångfald inte påverkas negativt.
- Senast år 2005 skall åtgärdsprogram finnas och ha inletts för de hotade arter och fiskstammar som har behov av riktade åtgärder.
- Senast år 2009 skall det finnas ett åtgärdsprogram enligt EG:s ramdirektiv för vatten som anger hur ”God ytvattenstatus” skall uppnås.

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

Länets varierande landskapsbild med en stor mängd sjöar och vattendrag av skilda typer, som påverkats av människan i olika hög grad, har skapat miljöproblem som vi nu måste lösa. Vattendomar som igår syftade till att skapa ny jordbruksmark, tidigare behov av att intensivt nyttja all mark samt införandet av främmande arter har idag vållat stora problem och olägenheter. Miljömålet

REGIONALA DELMÅL

- Senast 2005 skall det finnas åtgärdsprogram för särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer som behöver ett långsiktigt skydd eller restaurering i eller i anslutning till sjöar och vattendrag.
- Ett representativt urval av särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer är år 2010 skyddade och vårdas till nytta för turism och friluftsliv, som dock bedrivs på sådant sätt att det inte orsakar slitage eller annan skada.
- Senast år 2005 skall åtgärdsprogram finnas och ha inletts för de hotade arter och fiskstammar som har behov av riktade åtgärder.
- Sjöar, stränder och vattendrag med stora värden för natur- och kulturupplevelser samt bad- och friluftsliv värnas och utvecklas hänsynsfullt och långsiktigt.
- Senast 2005 skall länsstyrelsen redovisa en utredning om konsekvenserna av de vattendomar som finns i länet.

är prioriterat i länsstyrelsens kommande arbete med handlingsplaner.

GIFTFRI MILJÖ

REGIONALA MILJÖMÅL

- Halterna av ämnen som förekommer naturligt i miljön är nära bakgrundsnivåerna.
- Halterna av naturfrämmande ämnen i miljön är nära noll.
- Den sammanlagda exponeringen i arbetsmiljö, yttre miljö och inomhusmiljö för särskilt farliga ämnen är nära noll och för övriga kemiska ämnen inte skadlig för människor.
- Förorenade områden är undersökta och vid behov åtgärdade.

REGIONALA DELMÅL

- *Kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper (2010).*

  Senast år 2010 skall det finnas uppgifter om egenskaperna hos alla avsiktligt framställda eller utvunna kemiska ämnen som tillverkas och importeras i Södermanlands län.

- *Miljö- och hälsoinformation om varor (2010).*

  Senast år 2010 skall varor som tillverkas, saluhålls eller på annat sätt hanteras i Södermanlands län vara försedda med hälso- och miljöinformation om de kända farliga ämnen som ingår. Med varor avses såväl kemiska produkter som varor av annat slag.

- *Utfasning av särskilt farliga ämnen (2003 - 2015).*

  I fråga om utfasning av farliga ämnen skall

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

I såväl länet som nationellt saknas tillräcklig kunskap om flöden och användning av kemikalier. Därför behövs i första hand en kartläggning av kemikaliehantering, varuflöden, industriell användning och privat konsumtion av kemiska produkter. Regionala breda undersökningar av miljötillståndet med avseende på kemikalieförekomster planeras för att skapa en bild av hur situationen är.

FORTSÄTTNING REGIONALA DELMÅL

följande gälla: nyproducerade varor som tillverkas, saluhålls eller på annat sätt hanteras i Södermanlands län skall så långt det är möjligt vara fria från särskilt farliga ämnen, såsom cancerframkallande ämnen, kvicksilver, kadmium, bly och organiska ämnen som är långlivade och bioackumulerande.

Dessa ämnen skall inte heller användas i produktionsprocesser inom Södermanlands län om inte företaget kan visa att hälsa och miljö inte kan komma till skada. Redan befintliga varor som innehåller ämnen med ovanstående egenskaper eller kvicksilver, kadmium samt bly skall hanteras på ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön. Delmålet avser ämnen som människan framställt eller utvunnit från naturen. Delmålet avser även ämnen som ger upphov till ämnen med ovanstående egenskaper, inklusive de som bildas oavsiktligt.

- *Fortlöpande minskning av hälso- och miljöriskerna med kemikalier (2010).*
  - Hälso- och miljöriskerna vid framställning och användning av kemiska ämnen skall minska fortlöpande inom Södermanlands län fram till 2010.
  - Förekomsten och användningen av kemiska ämnen som försvårar återvinning av material skall minska fram till 2010.
  - Användningen av bekämpningsmedel skall minska till 2010 jämfört med år 2000.
  - Halterna av bekämpningsmedelsrester i grund- och ytvatten är nära noll.

Information, rådgivning samt effektiv tillämpning av befintlig lagstiftning är viktiga instrument i arbetet med att skapa en ”Giftfri

FORTSÄTTNING REGIONALA DELMÅL

- *Ökning av kunskapen om flöden och förekomst av kemikalier (2005).*

  I Södermanlands län finns en god kunskap hos myndigheter, berörda organisationer och företag vilka kemiska ämnen, kemiska produkter och övriga varor som hanteras i länet samt vilken direkt och indirekt negativ hälso- och miljöpåverkan de kan ge eller har gett upphov till.

- *Ökad medvetenhet om farorna samt aktiv riskminskning (2010).*

  I Södermanlands län finns god medvetenhet hos myndigheter, företag, berörda organisationer, konsumenter och privatpersoner om de faror som finns med hantering av kemiska produkter och varor som innehåller kemiska produkter. Minskning av riskerna för negativa hälso- och miljöeffekter av sådan hantering sker medvetet och fortlöpande.

- *Förorenade områden (2005).*

  Förorenade områden inom Södermanlands län skall vara identifierade, och inom minst 5 av de områden som är mest prioriterade med avseende på riskerna för människors hälsa och miljön skall arbetet med sanering och efterbehandling ha påbörjats senast år 2005. Minst 3 av de områden där arbete påbörjats skall dessutom vara åtgärdade. År 2005 skall de 600 mest misstänkta områdena vara riskklassade.

miljö”. Ökade kunskaper om kemiska produkters förekomst, flöden och inneboende egenskaper är ett prioriterat delmål på regional nivå.

ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP

REGIONALA MILJÖMÅL

- Senast år 2010 skall samtliga ängs- och betesmarker bevaras och skötas på ett sätt som bevarar deras värden. Arealen hävdad ängsmark skall utökas med minst 5 000 ha (i landet) och arealen hävdad betesmark av de mest hotade typerna skall utökas med minst 13 000 ha (i landet) till år 2010.
- Mängden småbiotoper i odlingslandskapet skall bevaras i minst dagens omfattning. Senast till år 2005 skall en strategi finnas för hur mängden småbiotoper i slättbygden skall kunna öka.
- Mängden kulturbärande landskapselement som vårdas skall öka till år 2010 med 70 procent.
- Senast år 2010 skall det nationella programmet för växtgenetiska resurser vara utbyggt och det skall finnas ett tillräckligt antal individer för att långsiktigt säkerställa bevarandet av inhemska husdjursraser i Sverige.
- Senast år 2006 skall åtgärdsprogram finnas och ha inletts för de hotade arter som har behov av riktade åtgärder.
- Senast år 2005 skall ett program finnas för hur lantbrukets kulturhistoriska värdefulla kulturbyggnader kan tas till vara.

REGIONALA DELMÅL

- 2010 skall arealen hävdade betesmarker inte ha minskat jämfört med år 2000 och alla naturbetesmarker som pekas ut i den kommande ängs- och betesmarksinventeringen skall vara väl hävdade och skötas på ett ändamålsenligt sätt för att bevara

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

Den viktigaste faktorn för att nå miljömålen i Södermanland är att jordbruk kan fortsätta bedrivas i länets alla delar. Den nationella och europeiska jordbrukspolitiken är en

FORTSÄTTNING REGIONALA DELMÅL

befintliga natur- och miljövärden. Arealen skogsbeten skall utökas med 100% eller minst 300 ha.

- 2010 skall arealen välhävdade slåtterängar och ängsmarker som sköts på ett ändamålsenligt sätt för att bevara befintliga natur- och miljövärden ha ökat med minst 100 procent eller med 250 ha jämfört med år 2000, dessutom skall arealen hackslåttermark ha ökat med 100 procent.
- Mängden småbiotoper i odlingslandskapet skall bevaras i minst dagens omfattning. Senast år 2005 skall en strategi finnas för hur mängden småbiotoper i slättbygden skall öka.
- 2010 skall mängden kulturbärande landskapselement inte ha minskat och andelen kulturbärande landskapselement som vårdas skall ha ökat med 70 procent jämfört med år 2000.
- 2010 skall äldre husdjursraser och jordbruks- och trädgårdsgrödor med anknytning till Södermanland samt sällsynta åkerogräs vara bevarade. En åtgärdsplan för detta skall vara framtagen senast år 2005.
- Antalet betesdjur skall öka jämfört med år 2000 och vara tillräckligt stort för att det regionala målet om hävdad betesmark skall nås.
- 2010 skall odlingslandskapets grova träd vara bevarade. Exempelvis ekar med en brösthöjdsdiameter större än 100 cm och övriga träd med en diameter större än 70 cm. Till 2005 skall en strategi ha tagits fram för hur antalet träd av denna kategori säkerställs långsiktigt.

viktig faktor för måluppfyllelsen. Antalet betesdjur har minskat under det senaste årtiondet. Det kan bli svårt att nå målet om inte den utvecklingen bryts. Samtidigt tenderar den kvarvarande djurhållningen att bli mer extensiv – något som är positivt i miljömålshänseende.

Närheten till Stockholm har inneburit en dynamisk utveckling på landsbygden de senaste åren. Det är viktigt att fånga nya ägarkategoriers intresse för att bedriva jordbruk i miljövänliga former. Samtidigt finns risken att närheten till stora städer innebär att många lantbrukare väljer att inte bedriva djurproduktion utan istället väljer att bli entreprenörer på deltid.

FORTSÄTTNING REGIONALA DELMÅL

- Senast år 2006 skall åtgärdsprogram finnas och ha inletts för de hotade arter som har behov av riktade åtgärder i odlingslandskapet.
- 2010 skall det förindustriella *(före år 1940)* jordbrukets mest värdefulla bebyggelse, branddammar samt park- och trädgårdsmiljöer vara bevarade. En åtgärdsplan för detta skall vara framtagen senast år 2005.
- Till år 2005 skall 20% av åkerarealen vara ekologiskt odlad och den ekologiska animalieproduktionen skall öka.
- Livsmedelsproduktionen i länet skall bedrivas på ett hållbart, säkert och etiskt sätt. Till år 2010 skall 50% av åkerarealen odlas med produktionsmetoder som står under någon form av miljökontroll eller miljöcertifiering.
- År 2010 skall kadmiumhalten i åkermark inte ha ökat jämfört med 1996 års nivåer.

BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

REGIONALT MILJÖMÅL

- Utsläppen av växthusgaser skall som ett medelvärde för perioden 2008 - 2012 vara minst 4% lägre än utsläppen år 1993.

REGIONALA DELMÅL

- 2010 består drivmedel till fordon i länet av minst 10% förnybara bränslen.
- 2010 skall förbrukningen av fossila bränslen i länet vid industrier och värmeverk ha minskat med 20% jämfört med 1999 års nivå.
- 2010 skall förbrukningen av fossila bränslen i hushållspannor och mindre energianläggningar ha minskat med 20% jämfört med 1999 års nivå.
- 2010 skall 20% av elförbrukningen bestå av Bra Miljöval-el eller motsvarande.
- 2010 skall andelen kollektivtrafik för persontransporter ha ökat med 5% inom länet.

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

Genom Södermanlands län går E4:an och E20 med stor genomfartstrafik. Hela transportsektorn ger upphov till ca en tredjedel av de totala koldioxidutsläppen och trenden är att vägtrafiken ökar.

Koldioxidutsläpp från punktkällor kommer från industrier, där den största är SSAB i Oxelösund, och från energiverken. De stora energiverken eldas dock till största delen med biobränslen som inte bidrar till växthuseffekten. Ett antal mindre oljeeldade panncentraler finns däremot. Den totala energianvändningen i länet har minskat med ca 20% mellan åren 1990 till 1995.

FRISK LUFT

REGIONALA MILJÖMÅL

- Halten 5 mikrogram/ m³ för svaveldioxid som årsmedelvärde skall vara uppnådd i samtliga kommuner år 2005.
- Halterna 20 mikrogram/ m³ som årsmedelvärde och 100 mikrogram/ m³ som timmedelvärde för kvävedioxid skall i huvudsak vara uppnådda år 2010.
- Halten marknära ozon skall inte överskrida 120 mikrogram/ m³ som åtta timmars medelvärde år 2010.
- År 2010 skall utsläppen av flyktiga organiska ämnen (VOC) i Sverige, exklusive metan, ha minskat med 44% jämfört med år 1999.

REGIONALA DELMÅL

- Från och med 2005 skall arbetsmaskiner med bästa rådande miljöklass dominera arbeten.
- Från och med 2005 skall personbilar med bästa rådande miljöklass öka med 5% per år.
- Gatuskötsel och alla anläggningsarbeten sker med metoder som reducerar partikelhalterna.
- Till år 2010 skall utsläppen av flyktiga organiska föreningar (VOC) ha minskat kontinuerligt från 1993 års nivå.
- 2010 skall 50% av de enskilda pannorna i planlagda områden vara miljögodkända och försedda med ackumulatortank.
- Hushållens utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC) har minskat med 50% till år 2010 från år 2000.

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

Södermanlands län har en relativt bra situation när det gäller luftföroreningar. De största tätorterna kan vid de kraftigast trafikerade genomfartslederna och vid ogynnsam väderlek från de största punktkällorna tidvis drabbas av förhöjda halter av luftföroreningar. De nationella luftvårdsproblem länet drabbas av är marknära ozon i skadliga halter för hälsa och vegetation samt hälsoskadliga halter av små partiklar och cancerframkallande ämnen (främst från trafik och småskalig vedeldning).

BARA NATURLIG FÖRSURNING

REGIONALA MILJÖMÅL

- År 2010 har utsläppen av svavel i länet minskat till 5 880 ton eller mindre. Det innebär en minskning med 40% från 1992.
- År 2010 har utsläppen av kväveoxider i länet minskat till 7 560 ton eller mindre. Det innebär en minskning med 40% från 1992.
- År 2025 underskrider depositionen av svavel och kväve den kritiska belastningen för mark och vatten. (Kritisk belastning är den högsta belastningen som inte leder till långsiktiga negativa effekter hos de mest känsliga ekosystemen. I Södermanland är den kritiska belastningen 4 kg kväve/ ha och år respektive 2,5 kg svavel/ ha och år.)

REGIONALA DELMÅL

- År 2010 finns naturliga och livskraftiga bestånd av försurningskänsliga arter i minst 95% av länets försurningskänsliga sjöar och i 85% av sträckan försurningskänsliga rinnande vatten.
- År 2020 har skogsmarken så god buffringsförmåga att fornlämningar i jorden inte skadas av försurat regnvatten.
- År 2010 har utsläppen av ammoniak inom länet minskat med 15% jämfört med år 1993.
- År 2010 skall trenden mot ökad försurning av marken vara bruten i områden som försurats av människan och en återhämtning skall ha påbörjats.

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

I de delar av länet där naturtypen är mest försurningskänslig finns ett försurningsproblem som inte har förbättrats nämnvärt de senaste åren. Återkommande kalkning av de försurade sjöarna håller sjöarnas pH-värden på en tillräckligt hög nivå. Försurningen av skogsmark är en annan del av försurningsproblematiken som i en förlängning påverkar våra sjöar, vattendrag och den biologiska mångfalden negativt.

Sammantaget finns ingen tydlig trend vad gäller kvävenedfallets omfattning. Däremot finns en trend för svavel som visar på ett tydligt minskat nedfall.

SKYDDANDE OZONSKIKT

REGIONALT MILJÖMÅL

- Användningen av ozonnedbrytande ämnen i Södermanlands län är avvecklad inom loppet av en generation (senast år 2020).

REGIONALT DELMÅL

- Det totala utsläppet av ozonnedbrytande ämnen från samtliga anläggningar (>10 kg) i länet skall år 2005 inte överstiga 5% av det totala innehållet i dessa anläggningar.

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

Genom ett konsekvent arbete med lagstiftning för att komma till rätta med utsläppen av ozonnedbrytande ämnen har Sverige kommit långt i arbetet mot miljömålet. Södermanland skiljer sig inte från landet i övrigt då de nationella kraven styr arbetet.

SÄKER STRÅLMILJÖ

REGIONALA MILJÖMÅL

- År 2010 skall halterna i miljön av radioaktiva ämnen som släpps ut från alla verksamheter vara så låga att människors hälsa och den biologiska mångfalden skyddas. Det individuella dostillskottet till allmänheten skall understiga 0,01 mSv (millisievert) per person och år från varje enskild verksamhet.
- Länsstyrelsen skall se till att länets beredskap i händelse av olycka i kärnteknisk anläggning i Sverige eller i Sveriges närhet är hög.
- År 2020 skall antalet årliga fall av hudcancer orsakade av solen inte vara fler än år 2000.
- Riskerna med elektromagnetiska fält skall kontinuerligt kartläggas och nödvändiga åtgärder skall vidtas i takt med att sådana eventuella risker identifieras.

REGIONALA DELMÅL

- År 2010 skall halterna i miljön av radioaktiva ämnen som släpps ut från alla verksamheter vara så låga att människors hälsa och den biologiska mångfalden skyddas. Det individuella dostillskottet till allmänheten skall understiga 0,01 mSv (millisievert) per person och år från varje enskild verksamhet.
- Länsstyrelsen skall se till att länets beredskap i händelse av olycka i kärnteknisk anläggning i Sverige eller i Sveriges närhet är hög.
- År 2020 skall antalet årliga fall av hudcancer orsakade av solen inte vara fler än år 2000.

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

För att nå miljökvalitetsmålet ”Säker strålmiljö” i Södermanland krävs information till allmänheten om riskerna med överdriven solning och om eventuella problem förorsakade av elektromagnetisk strålning. Länet skiljer sig inte från landet i övrigt i dessa frågor.

FORTSÄTTNING REGIONALA DELMÅL

- Riskerna med elektromagnetiska fält skall kontinuerligt kartläggas och nödvändiga åtgärder skall vidtas i takt med att sådana eventuella risker identifieras.

GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET

REGIONALA MILJÖMÅL

- Grundvattnets kvalitet påverkas inte negativt av mänskliga aktiviteter som markanvändning, uttag av naturgrus, tillförsel av föroreningar med mera.
- Det utläckande grundvattnets kvalitet är sådant att det bidrar till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.
- Förbrukning eller annan mänsklig påverkan sänker inte grundvattennivån så att tillgång och kvalitet äventyras.
- Grundvattnet har så låga halter av föroreningar orsakade av mänsklig verksamhet att dess kvalitet uppfyller kraven för god dricksvattenkvalitet enligt gällande svenska normer för dricksvatten och kraven på ”God grundvattenstatus” enligt EG:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG).

REGIONALA DELMÅL

- Grundvattenförande geologiska formationer av vikt för nuvarande och framtida vattenförsörjning skall senast år 2010 ha ett långsiktigt skydd mot exploatering som begränsar användningen av vattnet.
- Senast år 2010 skall användningen av mark och vatten inte medföra sådana ändringar av grundvattennivåer som ger negativa konsekvenser för vattenförsörjningen, markstabiliteten eller djur- och växtliv i angränsande ekosystem.
- Senast år 2010 skall alla vattenförekomster som används för uttag av vatten som är avsett att användas som dricksvatten och som ger mer än 10m^3 per dygn i genomsnitt eller betjänar mer än 50 personer per år uppfylla gällande svenska normer för dricksvatten av god kvalitet med avseende på föroreningar orsakade av mänsklig verksamhet.

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

År 2000 fanns 68 grundvattentäkter med skydd enligt vattenlagen. Aktiviteter som kan skada grundvattnet men som inte nödvändigtvis behöver göra det är de många små grustäkterna, ett relativt växtodlingsinriktat jordbruk och punktutsläpp. Grundvattentillgången är begränsad i länets kust- och skärgårdsområden, där det på många håll finns risk för inträngning av saltvatten om uttaget är för stort.

Inga av de regionspecifika förhållandena motiverar ytterligare delmål än de nationella. Om de nationella delmålen nås kommer miljömålet ”Grundvatten av god kvalitet” att nås även i Södermanland.

MYLLRANDE VÅTMARKER

REGIONALA MILJÖMÅL

- Den sörmländska våtmarksarealen skall, räknat från år 2003, ha ökat med 500 ha till 2010.
- Populationer av nationellt och regionalt rödlistade arter i sörmländska våtmarker skall, räknat från år 2003, öka eller hållas kvar på nuvarande nivå.

REGIONALA DELMÅL

- I länets odlingsbygder skall minst 75 våtmarker med en sammanlagd areal ej understigande 300 ha nyskapas eller restaureras fram till 2010.
- I länets skogsmarker skall minst 25 våtmarker restaureras fram till 2010.
- I länet skall minst 30 småvatten (dammar) utanför tomtmark nyskapas eller restaureras fram till 2010.
- Skogsbilvägar skall inte byggas över våtmarker med höga natur- eller kulturvärden eller så att dessa våtmarker påverkas negativt på annat sätt.
- Ett program för uppföljning av våtmarkstyper av särskild betydelse för biologisk mångfald skall vara i drift senast 2006.

HUR ÄR TILLSTÅNDET I SÖDERMANLAND?

Våtmarkerna har stor betydelse för den biologiska mångfalden. De ingår i skogarnas och odlingslandskapets naturtypsmosaik och har förutom sitt biologiska egenvärde även en viktig påverkan på omkringliggande ekosystem.

FORTSÄTTNING REGIONALA DELMÅL

- Samtliga våtmarker i den nationella myrskyddsplanen skall senast 2010 ha ett långsiktigt skydd.
- Ytterligare igenväxning av näringsrika slättsjöar och fågelvikar förhindras, p g a mänsklig påverkan.
- Hävdade strandängar skall fram till 2010 ej ha minskat i antal eller areal.
- Arealen hävdad våtmark skall ha ökat fram till 2010.
- Fram till 2010 skall alla våtmarker med klass 1 i VMI (den nationella våtmarksinventeringen) ha besiktigats i fält och hotbilden vara bedömd.

Under 1800- talet försvann flertalet våtmarker i odlingslandskapet, främst fuktiga ängar och slåtterkärr vilka dikades och odlades som åkermark. Under 1900-talet dikades så skogslandskapets våtmarker, främst i syfte att öka skogstillväxten på dåligt dränerade torvmarker. Hävden av tidigare öppna slåtter- och beteskärr har upphört på de flesta håll och det har i länet på dessa marker skett en omfattande igenväxning med tall och lövsly. Nära havet och vid slättbygdens sjöar har tidigare öppna strandmarker övergått i mäktiga vasshav eller i produktiva alskogar. Sammantaget innebär detta en allvarlig förlust av våtmarker i länet.

Genom lagstiftningen har dikningsverksamheten i princip upphört och minskningstakten har därvid bromsats. Igenväxningen och upptorkningen av tidigare öppnare

respektive blötare myrar fortgår emellertid i oförminskad takt, vilket medför att våtmarkerna fortfarande minskar i såväl areal som i biologisk kvalitet.

Vissa möjligheter till förbättring av läget kan skönjas då ett stort antal våtmarker nu är skyddade som Natura 2000-områden, vilket framledes genererar skötselinsatser som förhindrar igenväxning av öppna kärr och mossar (Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden som byggs upp inom EU).

GOD BEBYGGD MILJÖ

Miljömålet God bebyggd miljö är brett och består av åtta delmål. Arbetet med att regionalisera målet i sin helhet och delmålen beräknas vara klart vid utgången av 2003.

DET NATIONELLA MÅLET LYDER:

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en lokalt och globalt god miljö. Natur- och kulturvärden skall tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

DELMÅLEN HANDLAR OM:

- Planeringsunderlag för fysisk planering och samhällsbyggande
- Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse
- Buller
- Uttag av naturgrus
- Minskning av avfallsmängder
- Enhetlig standard på deponier
- Energianvändning m m i byggnader
- Byggnaders påverkan på hälsan

LEVANDE SKOGAR

Skogsvårdsstyrelsen ansvarar för miljömålet ”Levande skogar” på regional nivå.

Följande förslag till regionala miljömål för Södermanlands län har tagits fram av Skogsvårdsstyrelsen Mälardalen:

DELMÅL 1

Skogsmark som skall undantas från skogsproduktion.

Målet är att ytterligare 16 200 ha produktiv skogsmark skall undantas från skogsproduktion till år 2010. Av den arealen skyddas 5 400 ha som naturreservat, 600 ha som biotopskydd, 900 ha som naturvårdsavtal och 9 300 ha förutsätts skyddas genom frivilliga insatser från skogsägarnas sida.

DELMÅL 2

Mängden död ved, arealen äldre lövrik skog och gammal skog skall bevaras och förstärkas fram till år 2010.

Delmål 2 a, länsmål

Mängden hård död ved skall öka med 50%, motsvarande 350 000 m3 skog till år 2010.

Delmål 2b, länsmål

Arealen äldre (över 60 år) lövrik skog skall öka med 15% motsvarande 2100 ha till år 2010.

Delmål 2 c, länsmål

Arealen gammal skog (äldre än 120 år) skall öka med 10% motsvarande 600 ha fram till år 2010.

Delmål 2 d, länsmål

Arealen mark föryngrad med lövskog skall öka.

DELMÅL 3

Nationella mål och länsmål är lika. Skogsmarken skall brukas så att fornlämningar inte skadas och så att skador på övriga kända värdefulla kulturlämningar är försumbara senast 2010.

DELMÅL 4

Nationella mål och länsmål är lika. Senast år 2005 skall åtgärdsprogram ha inletts för hotade arter som har behov av riktade åtgärder.

DELMÅL 5

Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv tas tillvara.

För mer information om miljömålet ”Levande skogar” hänvisas till Skogsvårdsstyrelsen Mälardalen (Skogsvårdsstyrelsen Mälardalen, Portalgatan 2 B, 754 23 Uppsala, Tel: 018 - 18 04 00, Fax: 018 - 18 04 36, E-post: svs@svsmd.svo.se)

NÅR VI MILJÖMÅLEN?

Miljömålen och miljömålsarbetet kommer att följas upp, både på nationell och regional nivå.

På regional nivå ska länsstyrelsen årligen lämna en lägesrapport till regeringen för att beskriva hur processen fortskrider med miljömålsarbetet. Regeringen ska i sin tur varje år rapportera till riksdagen hur arbetet med miljömålen går. När det gäller uppföljningen av de nationella miljömålen har regeringen inrättat ett miljömålsråd, som ansvarar för detta.

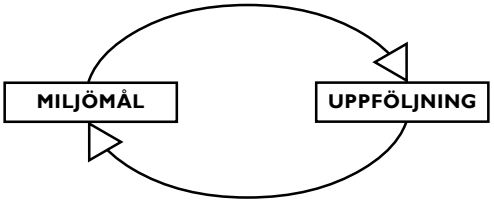
Det bästa sättet att få information om miljömålsuppföljningen är via Internet. Den nationella uppföljningen redovisas på ”Miljömålsportalen” www.miljomal.nu som miljömålsrådet står bakom. Uppföljningen av länets miljömål kommer i första hand att redovisas i den s k ”Miljöbarometern” som länsstyrelsen kommer att ta fram varje år. Den första versionen av ”Miljöbarometern” kommer att tas fram till årsskiftet 2003/ 2004 och kommer att finnas på länsstyrelsens hemsida www.d.lst.se

VAD HÄNDER NU?

Det är många som redan jobbar med åtgärder för att miljön ska bli bättre, men mycket arbete återstår för att vi ska nå miljömålen. Alla behöver hjälpas åt med miljöarbetet. Enskilda medborgare, hushåll, kommuner, företag, länsstyrelsen samt andra myndigheter är alla viktiga aktörer.

För att tydligt visa vem som tar ansvar för de olika saker som behöver göras, enas vi nu tillsammans om handlingsplaner för varje miljömål. Handlingsplanerna innehåller konkreta åtgärder för respektive regionalt delmål, vem som är ansvarig för åtgärdernas genomförande samt vid vilken tidpunkt åtgärden ska vara genomförd.

Miljömålsarbetet är ett kontinuerligt arbete med återkommande uppföljning.

MERINFO

Om du vill veta mer om det regionala miljömålsarbetet i Södermanlands län så är du välkommen att kontakta länsstyrelsen för ytterligare information.

Länsstyrelsen Södermanlands län
611 86 Nyköping

TELEFON 0155 - 26 40 00

FAX 0155 - 26 71 25

lansstyrelsen@d.lst.se

www.d.lst.se

Utgiven av länsstyrelsen i Södermanlands län, 2003:3 i länsstyrelsens rapportserie, ISSN 1400-0792.

Tryckt på miljövänligt papper: Munken Pure.

Formgivning Matilda Carlsson

Illustrationer Tobias Flygar

Miljömålslogotyperna är hämtade från Miljömålsportalen **www.miljomal.nu** Copyright Naturvårdsverket.

Foto
Landskapsblomma: Vit näckros (Nymphaea alba) s. 10. Fotograf Lars Juhlin

Landskapsdjur: Fiskgjuse (Pandion haliaetus) s. 8. Fotograf Hans Ring

Landskapsfisk: Braxen (Abramis brama) s. 9. Fotograf Ingemar Brunell

Landskapsinsekt: Strimlus (Graphosoma lineatum) s. 14. Fotograf Hans Rydberg

Landskapsmossa: Vågig praktmossa (Plagiomnium undulatum) s. 25. Fotograf Tomas Hallingback

Lanskapssten: Granatådergnejs s. 23. Fotograf Maud Edhager

Landskapssvamp: Svart trumpetsvamp (Craterellus cornucopioides) s. 22. Fotograf Lars Juhlin

Matilda Carlsson: Omslagsfoto, s. 3, 5, 27, 30

Per Folkesson: s. 6, 7, 15, 17, 21, 29

Karl Ingvarsson: s. 12, 13, 26, 28

Repro Gracia Repro Stockholm AB

Tryck Typoprint, Stockholm

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län